

Profesor Danuta HÜBNER

Komisarz Europejska do spraw Polityki Regionalnej

Województwo opolskie w nowej europejskiej polityce regionalnej
Konferencja "Podsumowanie doświadczeń i osiągnięć w realizacji
ZPORR w województwie opolskim oraz ich wykorzystanie dla
nowego okresu programowania na lata 2007-2013"

OPOLE, 16 lutego

Szanowni Państwo!

Na początku chciałabym podziękować za zaproszenie na konferencję. Moment wybraliście Państwo dobry, gdyż macie już doświadczenia z lat 2004-2006, a jednocześnie jesteście w "blokach startowych" nowego okresu programowania. Chciałabym więc podzielić się dzisiaj z Państwem uwagami na temat szans i wyzwań dla rozwoju województwa opolskiego w ramach nowej polityki spójności na lata 2007 – 2013.

Moje przemówienie będzie składało się z dwóch części. W pierwszej z nich omówię kluczowe elementy regionalnej strategii rozwoju, "mechanizmu", który powinien zapewnić przyspieszenie rozwoju gospodarczego Opolskiego w nadchodzących latach. W części drugiej, skupię się na systemie wdrażania, czyli – ujmując inaczej – wymaganiach, które musi spełnić administracja regionalna w Opolskiem odpowiedzialna za działanie tego "mechanizmu".

Wyzwania, które stoją dziś przed Unią wiążą się głównie z tempem zmian zachodzących na globalnym rynku. Te same wyzwania stoją

przed wszystkimi 268 europejskimi regionami, z których jednym jest Opolskie. Europa potrzebuje dla swojej pomyślności, wzrostu, konkurencyjności, miejsca w globalnym świecie wkładu wszystkich regionów, także tych najmniejszych. Dlatego nowa polityka regionalna jest polityką dostępną dla wszystkich regionów, która stawia jako swój cel koncentrację inwestycji na kluczowych czynnikach wzrostu, ważnych nie tylko w kontekście gospodarki europejskiej, ale i gospodarki światowej. Opolszczyzna, planując swój rozwój, musi więc dzisiaj nie tylko nadrabiać dystans dzielący ją od innych regionów europejskich. Musi także odnaleźć swoje miejsce i szansę na globalnym rynku, w kluczowych dla rozwoju gospodarki światowej sieciach czy klastrach. Nie można ignorować faktu, że regiony i miasta Europy są w coraz większym stopniu połączone z gospodarką światową.

Opolszczyzna musi zadbać o wykorzystanie w pełni szans, jakie stwarza udział w nowej europejskiej polityce regionalnej. Jak to zrobić? Państwo znacie lepiej niż ja słabe i silne strony Waszego regionu. Trzeba mieć jednak świadomość, że świat szybko się zmienia, że wzrost i nowe miejsca pracy zależą przede wszystkim od przedsiębiorczości i zdolności gospodarki do innowacyjności.

Dlatego bardzo ważna jest budowa środowiska wspierającego innowacje oraz otoczenie przyjazne dla biznesu. Tutaj jest jeszcze wiele do zrobienia. Dynamika tworzenia małych i średnich przedsiębiorstw maleje, a ich dostęp do kapitału jest niedostateczny. Nakłady przedsiębiorstw na innowacje, już i tak niewielkie, zmalały w 2004 roku o 2.4% w porównaniu z rokiem poprzednim. Konieczne jest także wzmocnienie współpracy pomiędzy sferą nauki i biznesu. W województwie, które

dysponuje potencjałem naukowo-badawczym w postaci uniwersytetu i politechniki, wydatki na badania i rozwój osiągnęły w 2003 poziom 0,16% PKB – najniższy wśród wszystkich polskich regionów.

Dobrze, że te wyzwania znalazły się w centrum projektu Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013, który w ramach priorytetu "gospodarcza atrakcyjność regionu" przeznacza na związane z nimi działania 37% środków. To dobrze, gdyż nie ma dzisiaj w Europie konkurencyjnych regionów, których sukces nie opierałby się w znacznej mierze na innowacyjnej gospodarce. Analizy pokazują, że blisko 40% różnicy w poziomie rozwoju gospodarczego na szczeblu regionalnym w Europie wynika z różnic w poziomie innowacyjności. To właśnie niedostatek zdolności innowacyjnej opóźnia dziś rozwój gospodarek uboższych regionów. To dlatego, już w ramach obecnego okresu programowania, niektóre regiony Celu konwergencja – do którego należy też Opolskie – inwestują blisko 20% środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na badania i innowacyjność. Mam tu na myśli Węgry, Słowenię ale i Waszych zachodnich sąsiadów – nowe landy niemieckie.

Opolskie nie może więc stać z boku i patrzeć jak robią to inni. Jak chociażby jeden z najuboższych regionów włoskich, Sycylia, gdzie inwestycje Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przekształciły miasto Katania w centrum cyfrowej obróbki obrazów. Takie pomysły rodzą się i w Waszym regionie – przykładem może być współpraca Politechniki Opolskiej z Politechniką Ostrawską w dziedzinie racjonalnego zużycia energii, realizowana w ramach INTERREG-u.

Oczywiście, żaden projekt sam z siebie nie doprowadzi do gospodarczego rozkwitu regionu. Projekty takie ilustrują jednak ważne cechy nowej polityki regionalnej – skupienie się na relacji między nauką i gospodarką i wzmocnienie związków sektora publicznego z prywatnym. Nie można przy tym zapominać, że innowacyjność dotyczy również przemysłów tradycyjnych – takich jak, dobrze rozwinięte w Opolskiem, przemysł spożywczy, chemiczny czy turystyka.

Dobrze jest kiedy wsparciu dla innowacji towarzyszą działania nakierowane na rozwój przedsiębiorczości. Małe i średnie przedsiębiorstwa potrzebują lepszego dostępu do różnych form finansowania, zwłaszcza w momencie rozpoczynania działalności. W szczególnym stopniu trzeba wesprzeć spółki tworzące się na bazie instytucji akademickich, które są nośnikiem innowacyjnych rozwiązań. Dlatego Komisja przygotowała inicjatywę – JEREMIE – której celem jest zaoferowanie średnim, małym i mikro przedsiębiorcom nowoczesnych instrumentów finansowych ułatwiających rozpoczęcie działalności czy wdrażanie innowacji.

Rząd polski nie wskazał jeszcze funduszu założycielskiego, poprzez który JEREMIE będzie działał na szczeblu ogólnopolskim, a który będzie głównie obejmował kapitał wysokiego ryzyka. Natomiast wiemy już, że na szczeblu regionalnym rolę funduszu założycielskiego będzie pełnił Europejski Fundusz Inwestycyjny i to z nim region będzie mógł podpisać porozumienie. Do ustalenia pozostało jeszcze określenie minimalnej wielkości wkładu regionu do JEREMIE w postaci środków z regionalnego programu operacyjnego. Europejski Fundusz Inwestycyjny wniesie korzystne pożyczki – w wysokości wielokrotnie przewyższającej wkład

regionu - i usługi dla przedsiębiorstw oferowane przez najlepszych ekspertów z branży. 22 i 23 marca w Rosakowie odbędzie się spotkanie ekspertów Komisji i Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego z udziałem polskich regionów, na którym zostaną Państwu przedstawione wszystkie możliwości korzystania z inicjatywy JEREMIE.

Efektywny system wsparcia przedsiębiorczości może pomóc w uporaniu się z jednym z głównych problemów Opolskiego – wysoką i ciągle rosnącą stopą emigracji. W grupie wiekowej 18-25 lat, na jedną pracującą osobę zatrudnioną w kraju przypadają trzy osoby zatrudnione za granicą! Zachęcenie emigrantów do powrotu i uruchomienia własnej działalności to zatrudnienie nie tylko ich samych, ale również ich kapitału oraz wiedzy zdobytej za granicą. Wiele z tych osób pracuje w usługach turystycznych, których rozwój jest przecież jednym z priorytetów dla regionu. To podejście powinno być oczywiście elementem szerszej polityki, zmierzającej do usunięcia podstawowej przyczyny emigracji – nie braku pracy w ogóle, ale braku stabilnej pracy w zawodach oferujących atrakcyjne wynagrodzenie.

Wiem, że władze regionu rozpoczęły akcję "Opolszczyzna – tu zostaję". To bardzo dobry pomysł, także w kontekście wykorzystania szans, które daje europejska polityka regionalna i jej finansowe instrumenty, nakierowane na działania na rynku pracy. Powinny one także uwzględniać popyt kreowany przez inwestycje samej polityki regionalnej. W przeciwnym razie niewystarczającą podaż umiejętności i kwalifikacji oferowanych przez rynek pracy może ograniczyć pełne wykorzystanie szans rozwojowych, które stoją dzisiaj przed Opolszczyzną.

Aby pobudzić rozwój gospodarczy, region potrzebuje też odpowiedniej infrastruktury transportowej oraz telekomunikacyjnej. Podczas gdy budowa pierwszej z nich na Opolszczyźnie jest zaawansowana, druga pozostaje wciąż w strefie wyzwań rozwojowych.

Inwestycje w infrastrukturę transportową w nisko rozwiniętych regionach są ważnym elementem budowania ich atrakcyjności dla inwestorów. Pod tym względem Opolskie ma dobrą pozycję wyjściową pod warunkiem, że wykorzysta szansę, jaką stwarza budowana obecnie autostrada A4 oraz planowana modernizacja linii kolejowej E30. W tym celu należy doprowadzić do głównych korytarzy transportowych połączenia regionalne, ze szczególnym uwzględnieniem ruchu trans-granicznego. Wiem, że wydaje się to oczywiste, ale mówimy dzisiaj również o doświadczeniach ZPORR 2004-2006, a te w dziedzinie transportu, także w Opolskiem, nie są najlepsze. Projekty infrastrukturalne realizowane w ramach ZPORR są często rozdrobnione, nie tworzą funkcjonalnej sieci połączeń, najczęściej dlatego, że zabrakło koordynacji inwestycji realizowanych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

W odniesieniu do technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych sytuacja jest bardziej złożona. Słabo rozwinięta sieć telekomunikacyjna ogranicza dostęp do Internetu i powoduje niewielkie wykorzystanie tych technologii w gospodarce regionu czy usługach publicznych. Dostęp każdej gminy do szerokiego pasma jest koniecznością. Dlatego potrzebne są inwestycje w infrastrukturę informacyjno-telekomunikacyjną na obszarach, gdzie mechanizmy rynkowe nie zapewniają jej rozwoju po przystępnej cenie. Konieczne jest też wsparcie dla wykorzystania technologii informatycznych i telekomunikacyjnych przez

przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowe. Możecie Państwo przy tym wykorzystać doświadczenia z projektu "e-Urząd dla mieszkańca Opolszczyzny", który jest dobrym przykładem partnerstwa 57 gmin zaangażowanych w jego realizację. Warto zastanowić się, czy alokacja w ramach regionalnego programu operacyjnego dla tego priorytetu nie powinna zostać zwiększona z obecnych 5%. Warto też sięgnąć do środków krajowych, znajdujących się w programie "Innowacyjna Gospodarka".

Ponieważ zdecydowaliście się Państwo na uwzględnienie w projekcie regionalnego programu operacyjnego priorytetu dotyczącego zdegradowanych obszarów miejskich – z alokacją w wysokości 9% środków – namawiam do skorzystania z kolejnej inicjatywy Komisji, JESSICA. Jej celem jest finansowanie rewitalizacji obszarów miejskich poprzez połączenie środków z polityki regionalnej z korzystnymi pożyczkami z międzynarodowych instytucji finansowych. Większość Państw Członkowskich w swoich NSRO wyraziła zainteresowanie udziałem w programie JESSICA.

W zleconej przez Komisję wstępnej ocenie zapotrzebowania na to przedsięwzięcie znalazło się studium przypadku dla regionu Opolskiego. Raport, nad którym pracuje obecnie Europejski Bank Inwestycyjny powinien być gotowy w najbliższych dniach. W marcu i kwietniu odbędą się pierwsze spotkania z Państwami Członkowskimi, w trakcie których ustalimy, jaka instytucja w danym kraju będzie pełniła funkcję funduszu założycielskiego. Wtedy władze zarządzające będą mogły przekazać część środków z Regionalnego Programu Operacyjnego do dyspozycji

tego funduszu, na podobnych zasadach, jak ma to miejsce w przypadku inicjatywy JEREMIE.

Chciałabym teraz podzielić się z Państwem kilkoma uwagami na temat systemu wdrażania polityki regionalnej w nadchodzących latach.

W obecnym okresie Opolskie radzi sobie zupełnie dobrze z wdrażaniem ZPORR-u, zarówno jeśli chodzi o kontraktowanie jak i płatności. Jesteście też Państwo liderem we wdrażaniu priorytetu ZPORR-u finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. Pamiętajmy jednak, że Regionalny Program Operacyjny dla Opolskiego na lata 2007-2013 to około 427 milionów, co daje ponad 400 euro na mieszkańca. To ponad 5 i pół raza więcej niż alokacja na lata 2004-2006. To także wielokrotnie większy zakres odpowiedzialności, związany z tym, że po raz pierwszy region będzie pełnił funkcje władzy zarządzającej.

Jak region powinien się do tej nowej roli przygotować?

Kluczowy będzie sposób wdrożenia strategii rozwoju Opolskiego w latach 2007-2013. Z jednej strony powinna być ona na tyle elastyczna, aby dostosować się do zmian, jakie mogą zaistnieć w ciągu najbliższych lat. Jednocześnie jej realizacja wymaga konsekwencji, by zachować podstawowy cel, jakim jest podnoszenie konkurencyjności regionu. Do tego potrzebna jest administracja przygotowana do wzięcia pełnej odpowiedzialności zarówno za strategię, jak i system wdrażania. Warto więc inwestować w pracowników odpowiedzialnych za politykę

regionalną w regionie oraz sięgać po rozwiązania oparte na technologiach informatycznych i telekomunikacyjnych.

Bardzo ważne jest sprawne przygotowanie dużej ilości dobrych projektów gotowych do realizacji. Doświadczenia hiszpańskie pokazują, że ich wartość powinna przewyższać o około 20% dostępne środki – wtedy, w przypadku kłopotów z realizacją jednych projektów można je szybko zastąpić innymi. W przygotowaniu dobrej jakości projektów wspierać będzie Państwa jeszcze jedna inicjatywa Komisji, "Regiony na rzecz modernizacji", realizowana w ramach trzeciego celu polityki regionalnej "Współpraca terytorialna". Umożliwia ona tworzenie sieci z udziałem regionów i miast, których celem będzie identyfikacja innowacyjnych rozwiązań, które będzie można następnie wprowadzić do programów operacyjnych. Zaproponowaliśmy 30 tematów dla tej współpracy, ale jesteśmy otwarci na inne pomysły, które mogą zgłaszać miasta czy regiony.

Myślę, że niektóre z tych tematów są interesujące dla Opolskiego. Wymienię tylko kilka: "wzmacnianie potencjału innowacyjnego i badawczego w regionach", "szkolenie i zatrzymanie naukowców w regionie", "transfer innowacyjnych pomysłów na rynek". Częścią inicjatywy będzie także portal promujący najciekawsze pomysły oraz doroczna nagroda RegioStar – która będzie po raz pierwszy przyznana na początku 2008 roku. Udział w tej inicjatywie to także dobra okazja do promocji Opolskiego. W najbliższych tygodniach Komisja prześle do wszystkich władz zarządzających notę, która będzie zawierać informacje na temat tego, jak można ubiegać się o członkostwo w powstających sieciach.

Szanowni Państwo,

Do tej pory Komisja otrzymała już z Państw Członkowskich około 90 programów operacyjnych na lata 2007-2013, w tym wiele pochodzących z regionów. Dlatego namawiam Państwa do jak najszybszego zakończenia prac na programem operacyjnym dla Opolskiego i przesłania go do Brukseli. Liczy się każdy dzień.

W najbliższych latach polityka spójności zainwestuje w regionach Unii blisko 350 miliardów euro za pośrednictwem około 450 programów operacyjnych. 21 z nich, o łącznej wartości 67 miliardów euro, realizowanych będzie w Polsce. To możliwość ogromnego skoku rozwojowego dla regionów Unii, dla Polski i dla Opolskiego. Ale to także szansa na to, by Opolskie stało się znane w Unii, by jego mieszkańcy wnieśli swój wkład do budowania Europy.

Dziękuję Państwu za uwagę,